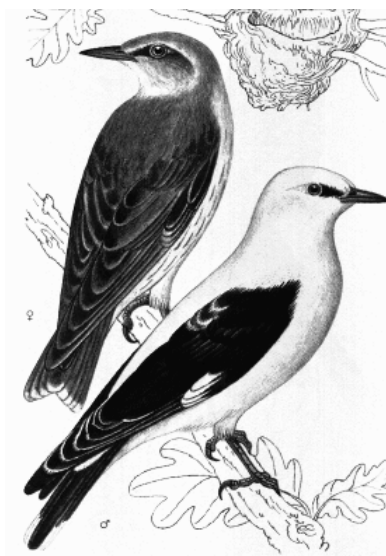

I . V . N

Vereniging voor natuur en milieueducatie

De Wielewaal

Afd. Leek/Nietap

Jaargang 2, november 2002 (nr. 3)

I.V.N. – afdeling Leek / Nietap

Het IVN, Vereniging voor natuur- en milieueducatie, is een vereniging van vrijwilligers en beroepskrachten die streeft naar meer natuur en betere kwaliteit van het milieu. Verspreid over Nederland heeft het IVN ruim 180 afdelingen. Meer dan 16.000 leden zetten zich actief in voor natuur en milieu door middel van allerlei voorlichtende en educatieve activiteiten.

Samenstelling bestuur:

Voorzitter:	Vacant
Secretaris:	Herman de Meijer
Penningmeester:	Kees Nagelmaeker
Lid	Herman de Heer
Lid	Wiep Hartlief
Lid	Albert Wemmenhove

Werkgroepen:	Insectenwerkgroep i.o.	Coörd. G. de Boer,	tel.: 513392
	Vogelwerkgroep i.o.	Coörd. W. Hovinga,	tel.: 516683
	Florawerkgroep i.o.	Coörd. A. Westerhof,	tel.: 519172

**Redactieadres afdelingsblad
en secretariaat:** 't Kaarnhuus 24
9356 EK Tolbert
tel. : (0594) 51 77 94 (na 19.00 h.)

Sluitingsdatum kopij volgend blad (eind april 2003):
31 maart 2003

Redactie: Willem Hovinga en Herman de Meijer

Contributie:

De leden van IVN-afd. Leek / Nietap betalen minimaal € 16,00,
gezinsleden minimaal € 3,00 en donateurs minimaal € 7,00 per jaar.

Ledenadministratie:

Nieuwe lidmaatschappen, verhuizingen, opzeggingen en overschrijvingen kunnen worden gemeld bij het afdelingssecretariaat. Opzeggingen en overschrijvingen vinden uitsluitend plaats per 1 januari van het navolgende jaar.

Omslag: Ontwerp door Willem Hovinga

Druk: Drukkerij “De Zijlen”

Inhoud:

<u>I.V.N.- afdeling Leek / Nietap</u>	pg. 1
Samenstelling bestuur	pg. 1
Werkgroepen	pg. 1
Redactieadres en secretariaat	pg. 1
<u>Inhoud</u>	pg. 2
<u>Van de secretaris</u>	pg. 3
<u>De IJsvogel</u>	pg. 5
<u>Florawerkgroep in oprichting</u>	pg. 7
<u>Vogelwerkgroep in oprichting</u>	pg. 8
<u>Kerkuilen: vrijwilliger gevraagd</u>	pg. 8
<u>Insectenwerkgroep in oprichting</u>	pg. 9
<u>Recente activiteiten, terugblik</u>	pg. 10
<u>Activiteiten</u>	
<u>Van november 2002 tot en met augustus 2003</u>	pg. 12
- “Het Peizerdiep: van Drenthe tot aan ’t Wad”	pg. 12
- Kerstwandeling	pg. 12
- Ganzenexcursie	pg. 12
- Diersporen / winters bos	pg. 13
- Prille Stinzefflora	pg. 13
- Slootjesexcursie	pg. 13
- Dauwtrappen	pg. 13
- Sintmaheerdt	pg. 13
- Vlinderexcursie	pg. 13
- Libellenexcursie	pg. 13
<u>Een verrassende Vleermuizenavond</u>	pg. 14
<u>IVN-Natuurgidsencursus afgerond</u>	pg. 16
<u>Oproep</u> (thematisch exposeren)	pg. 17
<u>De Huismus</u>	pg. 18
<u>Knip-en vouwplaat Huismus</u>	pg. 21
<u>Vogelexcursie naar het Lauwersmeer gebied</u>	pg. 23
<u>Paddestoelenwandeling in Nienoord</u>	pg. 23
<u>AGENDA samenvatting</u>	pg. 25

Van de secretaris

Hoewel het in de bedoeling lag eind september weer een nieuwe “Wielewaal” bij u in de bus te brengen is het toch al weer november.

De tijd gaat snel, een jaar is alweer bijna om.

Een van de belangrijkste taken van dit jaar was de afronding van de natuurgidsencursus. Op donderdag 19 september ontvingen 19 deelnemers aan deze cursus hun diploma. Onze eigen IVN-afdeling werd daarmee verrijkt met 9 nieuwe natuurgidsen, t.w.:

Reina Ferwerda-van Zonneveld, Herman de Heer, Herman de Meijer, Iemie Oldenbeuving-ten Hoor, Dirk Oostra, Laus Paagman, Sieta Pestman, Albert Wemmenhove en Albert Westerhof.

Het bestuur is hier zeer blij mee en feliciteert hen van harte met het behalen van dit landelijk erkend diploma.

Het bestuur spreekt hierbij de hoop uit dat de afdeling nog veel van de nieuwe gidsen mag horen middels de activiteiten die we als afdeling ontplooien.

Op pg. 16 treft u een persoonlijk nabeschouwing van deze cursus aan uit de pen van de cursuscoördinator Kor Boer

Wellicht heeft u via de media iets gelezen over dassen in de gemeente Leek. Na de zomer bereikten ons diverse meldingen van een in de voorzomer geziene das in de omgeving van Nienoord.

Op grond hiervan hebben we gemeend de gemeente van deze meldingen op de hoogte te moeten brengen, temeer daar een geplande jongerenontmoetingsplaats op de ‘Oude ULO-bult’ wellicht voor verstoring zou kunnen zorgen.

Inmiddels is in goed overleg met de gemeente gericht gezocht naar sporen welke op de aanwezigheid van een of meerdere dassen zou kunnen duiden. Tot op heden is evenwel niets van dien aard gevonden, zodat we gevoeglijk aan kunnen nemen dat het waargenomen exemplaar een trekkend dier is geweest.

In het afdelingsblad wat u nu in handen hebt zult u een drietal oproepen aantreffen om u aan te melden bij een werkgroep in oprichting. Nu de natuurgidsencursus is afgelopen willen we daadwerkelijk aan de slag binnen de afdeling.

Een vogelwerkgroep, een insectenwerkgroep en een florawerkgroep staan in de startblokken. Meldt u aan als u hier iets voor voelt.

Recentelijk zijn er enkele vragen gesteld of onze afdeling ook over een jeugdafdeling beschikt. Hier bestaat behoefte toe. We hebben tot nu nog niemand gevonden die een dergelijke afdeling of werkgroep zou kunnen/willen opstarten. Wellicht iets voor u?

Hiermee zijn de belangrijkste zaken van het afgelopen half jaar weer aan u geopenbaard.

Graag ontvangt de redactie ook uw verhalen en ervaringen voor plaatsing in ons volgende nummer.

Ik wens u veel leesplezier toe en zie u gaarne binnenkort bij een van onze activiteiten of als deelnemer in een van de werkgroepen.

Herman de Meijer
Afdelingssecretaris

De IJsvogel

Wie op een mooie dag in het begin van maart door een geschikte ijsvogelbiotoop loopt en zijn oren en ogen goed de kost geeft, heeft een grote kans een ijsvogelpaartje te ontdekken, dat op zoek is naar een mooie steile wand aan de oever om een nestgang in te graven. De vogels vliegen luid roepend achter elkaar aan, dan hoog tussen de bomen, dan weer vlak over het water, daarbij vrijwel elke bocht van de beek volgende, vrijwel zonder er één af te snijden. Als er een geschikt wandje gevonden is, kan het graven beginnen. Het eerste stukje aarde wordt weggepikt door voor de wand vliegend stil te hangen, het zogenaamde bidden, zoals een torenvalk dat doet, terwijl hij zoekt naar prooi op de grond. Langzaam ontstaat zo een centimeters diepe gang, waar de ijsvogels net in kunnen kruipen. Om zijn eieren en later de jongen goed te beschermen, graaft de ijsvogel zijn nest in een steile wand. Door de smalle gang zijn de eieren beter beschermd tegen de grotere rovers, de steile kant maakt het bijv. een hermelijn of bunzing moeilijker om het nest te betreden en de eieren of jonge ijsvogels te roven. De meest ideale nestgelegenheid biedt een afgekalfde oever van een beek of rivier, met een hoogte van ongeveer een meter boven de waterspiegel. De ijsvogel graaft met zijn sterke snavel een gang met een doorsnede van zo'n 5 cm. en een lengte die varieert van 50 tot 100 cm. Aan het einde van deze gang bevindt zich de nestkamer, deze is ca. 10 x 15 cm groot en is iets uitgehold zodat de eieren niet naar buiten kunnen rollen. Het nestkamertje wordt verder niet bekleed, de eieren worden op de kale bodem gelegd, er ontstaat echter na verloop van tijd wel een bedje van braakballetjes van de jongen. De gang loopt naar de nestkamer toe iets omhoog, dit heeft twee functies. Enerzijds zorgt de ijsvogel er zo voor dat evt. door een plotselinge hoge waterstand het water niet zomaar het nest inloopt, anderzijds dient het om de uitwerpselen die de jongen de gang inspuiten naar buiten te laten lopen.

Het invlieggat bevindt zich meestal ongeveer 30 cm. onder het maaiveld. Ik heb eens een nest aangetroffen waarbij het invlieggat zich zeer dicht onder het maaiveld bevond, aangezien de gang dan nog omhoog loopt ontstaat er een plafond van slechts enkele cm's. Enkele weken later was

het nest uitgegraven, waarschijnlijk door een vos of een bunzing en waren alle jongen verdwenen. Wanneer een geschikte oever ontbreekt maakt de ijsvogel ook wel gebruik van de kluit van een omgewaaide boom, in dat geval wordt uit noodzaak vaak minder diep gegraven, soms slechts 30 cm. diep. In 1999 waren in de Biesbosch bijvoorbeeld 4 van de 9 aanwezige nesten gegraven in een boomkluit. In de buurt van het nest kiest de ijsvogel meestal een tak uit als uitkijkpost. Tijdens het graven houdt vaak

de ene ijsvogel op die tak uitkijk, terwijl de andere De tak wordt ook gebruikt te poetsen en te baden. beurten graven het mannetje en het vrouwtje tot 10 minuten aan de waarna ze elkaar aflossen. aflossen kan zo snel gaan, wanneer de ene ijsvogel nog maar net terug uit de is, de andere al van de

de
graaft.
om op
Om

zo'n 5
gang,
Het
dat

gang

uitkijkpost is weggevlagen, waarna de plaats op de uitkijkpost meteen wordt ingenomen. De vogel die net gegraven heeft neemt daarna meestal een paar maal achtereen een duik in het water, waarna er grondig geпоetst wordt, waarbij het zand van de snavel wordt geveegd en de veren ontdaan worden van zand en steentjes. Omdat de ijsvogels maar net door de gang kunnen, moeten ze achterwaarts terug naar buiten schuifelen, waarbij het korte staartje het losgemaakte zand naar buiten schept, hierdoor blijft er veel zand in het verenkleed zitten. Hoever de ijsvogels gevorderd zijn met de nestkamer is mooi te zien als ze niet meer achterwaarts de gang uitkruipen, maar voorwaarts. De nestkamer is dan zo ver gevorderd dat de vogels kunnen draaien en niet meer dat hele stuk achteruit terug hoeven te schuifelen. Het graven zelf gebeurt met de snavel, waarna de losse aarde met de pootjes naar achteren gewerkt wordt.

Na ongeveer twee weken graven, afhankelijk van de samenstelling van de

bodem, is het nest in zijn geheel klaar en zal het niet lang meer duren voordat de paring plaats vindt en het eerste ei gelegd kan worden. De paring vindt meestal 's morgens plaats, maar ook 's avonds om 8 uur heb ik het waargenomen. Het mannetje biedt, net als eerder tijdens de balts, een visje aan, wat door het vrouwtje wordt geaccepteerd en gegeten (niet elke paring wordt echter voorafgegaan door het aanbieden van een visje, dit neemt af naar mate de vogels elkaar geaccepteerd hebben als partner). Na enkele seconden zacht naar elkaar te hebben gefloten, vliegt het mannetje met een boogje naar het vrouwtje toe, gaat "biddend" boven haar hangen, terwijl ze een horizontale houding aanneemt, zodat het mannetje op haar rug kan landen. Met zijn snavel pakt hij het haar bij de nekkeertjes vast om steun te zoeken en brengt de cloaca's tegen elkaar, waarna de bevruchting plaatsvindt. De paring voltrekt zich binnen een halve minuut, waarna het mannetje recht omhoog wegvliegt. Het vrouwtje begeeft zich na een tijdje in het nest, waar ze een ei legt. De eieren moeten ieder afzonderlijk bevrucht worden, elke dag wordt een nieuw ei bevrucht en gelegd. Pas als alle eieren (6 tot 8 per broedsel) gelegd zijn wordt met het broeden begonnen, waardoor de eieren vrijwel gelijktijdig uitkomen.

Onbekende bron van internet

Florawerkgroep in oprichting

Onze afdeling wil graag een aantal werkgroepen oprichten en een Flora- of plantenwerkgroep is er daar één van. Ooit zei ik eens :”Na afloop van de natuurgidsencursus wil ik wel....”. Tja, zoiets wordt niet vergeten, dus werd mij gevraagd of ik de aanzet en coördinatie tot het oprichten van een dergelijke werkgroep op mij zou willen nemen. Het antwoord daarop is ja. Heb je belangstelling, wil je meer weten, doe dan mee en meld je bij: Albert Westerhof, Stinslaan 6, 9351 SM Leek.

Telefoon: (0594)-51 91 72

e-mail: marijke-albert@planet.nl

Vogelwerkgroep in oprichting

Onze IVN-afdeling Leek / Nietap wil graag een vogelwerkgroep oprichten. En mij is gevraagd om het een beetje op poten te zetten.

Wat is de bedoeling van een vogelwerkgroep? In de eerste plaats samen gezellig op pad,

Om vogels te leren herkennen in de vlucht en aan de vogelzang, dus zien en horen. Verder ook wat projecten opzetten, b.v. een nestkasten project, Gier en Huiszwaluwen tellen, etc.

Dit allemaal in de omgeving van Leek/Nietap.

En mocht er genoeg kennis in huis zijn, inventariseren van bepaalde gebieden in onze omgeving.

Maar de hoofdzaak blijft het plezier in vogelen (excursies enz)

Mocht u belangstelling hebben laat het me dan weten.

Willem Hovinga, Nijenoertweg 34, 9351 HS Leek

Telefoon: (0594)-51 66 83 of via e-mail: ivnleek@home.nl

Kerkuilen: vrijwilliger gevraagd *(Herhaalde oproep)*

Gevraagd een vrijwillig(st)er die mij (W. Hovinga) wil helpen om kerkuilen op te sporen het Westerkwartier, om alle kasten die hier te controleren op aanwezigheid van kerkuilen die behulpzaam kan zijn bij het ringen. Liefst zonder hoogtevrees i.v.m. ladderbeklimmingen. voorkeur ook in het bezit van een auto en wat vrije avonden in vooral de zomermaanden. Inlichtingen bij Willem Hovinga, tel: 0594 – 51 66 83.

in
staan
en

Bij

Insectenwerkgroep in oprichting

Het ligt in de bedoeling in onze afdeling van het IVN een insectenwerkgroep op te richten.

Het bestuur heeft mij gevraagd om als coördinator op te treden.

Waarom een insectenwerkgroep?

Als er verstoring van de natuur optreedt (kap van bomen, aanleg van wegen, paden en bouwwerken) moeten daar gefundeerde argumenten tegen ingebracht kunnen worden. Dit kan alleen als er de nodige gegevens zijn.

En insecten zijn zeer interessant om te bestuderen.

Waar gaan we inventariseren?

Het lijkt mij belangrijk en leuk om eens in Nienoord kijken hoeveel soorten insecten daar zijn.

Is het moeilijk?

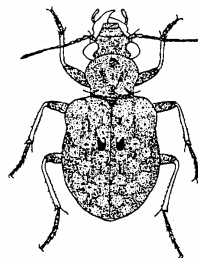
Het determineren van insecten is net zo moeilijk als het determineren van planten. Alleen moet er meer met een loep of een binoculair gewerkt worden.

Opgave voor de werkgroep i.o.:

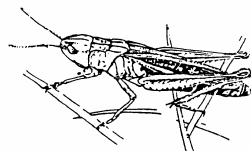
U kunt zich opgeven voor deelname bij
Geert de Boer, Carel Hieronymuslaan 42-1,
GR Leek.

Telefoon: (0594)-51 33 92

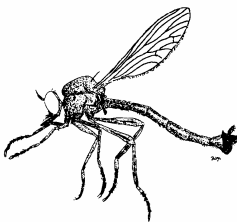
e-mail: gee.boer@wxs.nl

te

9351

Recente activiteiten, terugblik

Onze IVN-afdeling heeft een jaar achter de rug met veel activiteiten.

Na het verschijnen van de vorige “Wielewaal” vond allereerst op donderdag 9 mei (Hemelvaart) weer het traditionele dauwtrappen plaats. Samen met de plaatselijk V.V.V. (zij de catering, wij de gidsen) vertrokken om 5.00 h. 28 wandelaars (incl. gidsen) voor een lange wandeling naar de boorden van het Leekstermeer. De route werd onder perfecte omstandigheden gelopen. We zagen de zon opkomen, sommigen konden een pas gevangen karper van nabij aanschouwen en weer anderen zagen een paapje of een tapuit.

Bij aankomst bij het Leekstermeer had de V.V.V.-vertegenwoordigster de koffie al klaar. Daarna liepen we via een deels andere route weer terug. De laatsten arriveerden om 8.45 h. weer bij het uitgangspunt waar koffie en koek klaarstond.

Een kleine maand later, 5 juni, vond een avondwandeling plaats op het terrein van Stg. De Zijlen. Hieraan namen 31 deelnemers (incl. gidsen) deel. De beheerder van dit terrein was daags daarvoor al met een schepnet door een oude veendobbe gegaan zodat getoond kon worden welk leven zich hierin voltrekt. Jonge watersalamanders, libellenlarven, stekelbaarsjes, schrijvertjes, etc.

Verder stond de flora op dit terrein centraal. Meest opvallend was de massaal in bloei staande ratelaar alsmede de bloeiende orchideeën.

Minder aanwezig op de wandeling door natuurgebied “de Oude Riet”. Nico Boele, de gids en beheerder van S.B.B., leidde slechts 7 deelnemers door dit uitermate interessante gebied. Met name op het gebied van waterhuishouding is het gebied uniek. Dankzij de voeding met nutriëntenrijk basisch kwelwater wat door gaten in de potkleilaag onder de A7 het gebied binnenkomt heeft zich hier een bijzondere en unieke flora gehuisvest. Vooral de velden Noordse zegge zijn imponerend.

Op 23 augustus gingen we met 13 leden naar de Floriade in de Haarlemmermeer. Een dagvullend programma wat ieder op zijn of haar manier heeft ingevuld en ervaren. In de middag was er voor ons een centrale ontvangst in “Biotopia”, het paviljoen van de samenwerkende natuurbeherende instanties. Van daaruit werden we rondgeleid door een aantal minilandschapjes welke in de directe omgeving van het paviljoen waren aangelegd. Toen we tegen 22.00 h. weer in Leek aankwamen bleken niet alleen wij van een cultureel evenement te hebben genoten. Leek zelf ging zich op dat moment cultureel te buiten aan de popgroep “De Dijk”.

Het in ons vorige boekje aangekondigde bezoek aan de proefboerderij Kollumerwaard kon helaas geen doorgang vinden. In plaats daarvan organiseerden we op 21 september om 20.30 h. ’s avonds een vleermuizenexcursie in het Coendersbos. Een verslag van die avond leest u elders in dit blad.

In ons activiteitenaanbod van dit jaar was geen activiteit rondom vogels opgenomen. Daarom waardeerden we het aanbod van de Vogelwerkgroep van IVN-Roden des te meer om aan te sluiten bij hun dagvullende excursie op zaterdag 5 oktober j.l. naar het Lauwersmeergebied. Een verslag leest u elders in dit blad.

Tot nu toe als laatste activiteit vond er op 26 oktober een paddestoelenexcursie plaats in het Nienoordbos. Ondanks het uitzonderlijk slechte weer kwamen hier toch 19 deelnemers op af. Ook van deze excursie treft u elders een verslagje aan.

ACTIVITEITEN

Van november 2002 tot en met augustus 2003

Lezing: “Het Peizerdiep: van Drenthe tot aan ’t Wad”

De Groninger geoloog Ben Westerink zal met behulp van dia's en overheadprojectie een lezing verzorgen over bodem en geologie.

Aan de hand van het thema “Het Peizerdiep: van Drenthe tot aan ’t Wad” gaat hij nader in op de overgang van veen/zand naar klei, en daarbij behorende zaken als vegetatie, ondergrond en bodemvorming.

Ook moderne planologie, zoals het project ‘van Veen tot Zee’ en het convenant Middag-Humsterland zullen niet onbesproken blijven.

-Woensdag 27 november, 19.30 h

Plaats: café-restaurant ‘De Waag’ te Nietap (zaal 19.00 h. open).

(N.b.: datum is niet 28 nov. zoals vermeld in vorige uitgave !!)

Kerstwandeling

Zo eind december heeft een bos iets magisch. De bladeren zijn gevallen en de kale staketsels steken hun armen naar de lucht. Er kan sneeuw liggen, voor hetzelfde geld is het decemBERS grauW. Hoewel de natuur in winterslaap is, is er ook nu heel wat te zien in het bos.

-Zaterdag 21 december, 10.00 h.

Plaats: parkeerplaats voor het Nienoord Informatiecentrum.

Ganzen bij de Lettelberterboezem – ‘De Drie Polders’

Ganzen blijven mysterieuze vogels. Op heldere dagen zie je ze massaal in V-vorm over vliegen. Soms zijn hun weidegronden leeg en dan ineens lijkt het wel een landingsbaan van aankomend gevogelte.

De recent aangelegde Lettelberterboezem in ‘De Drie Polders’ aan de noordzijde van de A7 is inmiddels een prachtig verzamelgebied voor deze vogels geworden.

Voor wie meer over ganzen wil weten en/of ganzen wil zien:

-Zaterdag 25 januari, 11.00 h.

Verzamelpplaats: ‘De Drie Polders’ (noordelijke parallelweg A7)

Diersporen en een winters bos

Het Coendersbos in Nuis is een bijzonder bos. Gelegen op de overgang van voormalig hoogveen naar laagveen direct grenzend aan een oude zandrug welke in vroeger tijden voor de ontsluiting van het gebied zorgde.

Hoewel nog steeds winter is er altijd leven in een bos. We gaan proberen aan de hand van achtergelaten sporen dit leven te ontdekken.

-Zondag 23 februari, aanvang 14.00 h.

Verzamelpaats, voor de Coendersborg te Nuis

Prille Stinzefflora

Eind maart tonen de eerste bol- en knolgewasjes alweer hun bloemen.

Crocussen, Speenkruid, Sneeuwkllokjes behoren tot de eerste bloeiers.

Om hiervan getuige te zijn bezoeken we het Iwema Steenhuis te Niebert.

-Zondag 23 maart, 14.00 h.

Slootjesexcursie

Op zaterdagochtend 26 april gaan we, ergens in een van de nieuw gegraven waterpartijen in Nienoord, het water in.

-Zaterdag 26 april, 10.00 h.

Plaats: ergens op Nienoord

Dauwtrappen

-Donderdag 29 mei, 5.00 h., plaats nog onbekend

Natuurwandeling Sintmaheerdt

-Woensdag 18 juni, 19.00 h.

Vlinderexcursie	-- juli	Oude Riet	14.00 h.
------------------------	---------	-----------	----------

Libellenexcursie	-- augustus	't Kret	14.00 h.
-------------------------	-------------	---------	----------

N.B.: Tenzij anders vermeldt geldt voor alle activiteiten dat deze voor onze leden en donateurs gratis zijn.

Niet leden betalen € 1,70 en kinderen tot 12 jaar € 0,70.

Daar waar auto's worden ingezet zal gecarpoold worden en zullen de vervoerskosten hoofdelijk worden omgeslagen.

Een verrassende Vleermuizenavond

Zaterdagavond 21 september, 20.30 h., Coenderborg. Oorspronkelijk niet van plan er heen te gaan verander ik op het laatst toch nog van gedachte. Rond 20.15 h., het is al donker, kom ik aan.

Het is al vol met auto's, een van onze leden staat m.b.v. een zaklamp het verkeer te regelen.

Op het laatst is er organisatorisch van alles misgegaan. Vijf uur voorafgaand aan dit moment belde de deskundige dat hij ziek was geworden. In heel korte tijd moest er voor vervanging worden gezocht. Toen deze werd gevonden en bereid was op zo korte tijd te komen (uit Veendam!) bleek zijn wijze van presentatie zoveel af te wijken van de oorspronkelijke dat nog snel een onderkomen moest worden geregeld. Een vrijwilligster van museum “'t Rieuw” bleek bereid de ruimte voor de gasten te openen en wilde zelfs koffie maken indien gevraagd. En de dia's, die de vervanger graag had meegenomen, bleken bij een ander niet te bereiken persoon te zijn.

Binnen in “'t Rieuw” bleek de opkomst fenomenaal. Uiteindelijk stopte de teller bij 29 kinderen en 35 volwassenen. Uit Nuis was een vrijwel complete basisschoolklas aanwezig nadat eerder dit jaar een klasgenootje een spreekbeurt over de vleermuis gaf. Slecht vier aanwezigen waren IVN-lid.

Na een kort welkomstwoord en introductie van de deskundige door mw. Iemie Oldenbeuving, vertelde dhr. Jan van Muylwijk van de vleermuizenwerkgroep Groningen de aanwezigen een en ander over de levenswijze van de vleermuis in het algemeen. Ten behoeve van de kinderen waren er door hem meegebrachte tekeningen van een ‘kaal’ vleermuisje. De vraag was om het lichaam van de vleermuis verder af te tekenen. Vele nieuwe soorten vleermuizen ontstonden aldus.

Vrijwel niemand dacht eraan dat de verlengde vingerkootjes waartussen de vliezen zijn gespannen in dit geval tot de oplossing leiden. Ook ikzelf zag dit aspect over het hoofd.

Hierna, de jeugd massaal gewapend met zelf meegebrachte zaklampen en dhr. van Muylwijk met een krachtige schijnwerper, naar buiten. De regen van eerder op de avond was inmiddels gelukkig over, want als het regent zijn er geen vliegende insecten en dus ook geen vleermuizen. Onder de bomen in de laan was niets te vinden. Rondom de borg en de gracht lopend reageerde de BAT-detector voor het eerst. Er moest dus wat zijn.

Plots flitste de schijnwerper aan en zag vrijwel iedereen laag over het water van de gracht een oplichtende vleermuis. Het was een Watervleermuis (*Myotis daubentonii*) wat onze deskundige aan de hand van de zgn. droge geluidjes van de detector al vooraf had geraden. Even later ving de detector een zgn. 'nat geluid' op. En de als een zoeklicht omhoog schijnende schijnwerper ving vrijwel direct enkele malen een Ruige dwergvleermuis (*Pipistrellus nathusii*). Deze fladderde op boomtopniveau op zoek naar insecten.

Voor iedereen, maar vooral ook de jeugd, was daarmee de avond echt geslaagd.

De vast en zeker eveneens in dit gebied voorkomende Rosse vleermuis (*Nyctalus noctula*) vertoonde zich die avond niet aan het verzamelde publiek.

Terwijl de jeugd genoot van het zaklichtspel en de toch ook wel spannende aanwezigheid in een nachtelijk bos, genoot ondergetekende behalve van het schouwspel van vliegende vleermuizen evenzeer van de schapenwolkjes tegen een door de volle maan afgetekende nachtelijke hemel. De af en toe tevoorschijn komende sterren alsmede een langs snellende satelliet vond ik minstens even mooi om te zien.

Een bijzonder aangename avond dus die zeker voor herhaling vatbaar is. En uitermate veel waardering voor de wijze waarop ons lid Iemie Oldenbeuving als een waar interim organisatrice deze avond heeft doen slagen.

Voor de liefhebbers is hier nog een mooie site: www.vleermuis.net/

Herman de Meijer

IVN-Natuurgidsencursus afgerond.

De IVN-Natuurgidsencursus, zoals die is georganiseerd door de IVN-afdelingen Leek/Nietap, Roden en Peize, heeft op donderdag 19 september j.l. z'n beslag gekregen middels de diploma uitreiking aan de cursisten. Bij de start van de cursus waren er 30 cursisten en daarvan zijn er 21 overgebleven en 19 cursisten hebben hun landelijk erkende diploma "IVN-Natuurgids" mogen ontvangen. Twee cursisten doen hun eindpresentatie op een later tijdstip en zij hopen ook dan hun felbegeerde diploma te behalen. Deze Natuurgidsencursus heeft ruim anderhalf jaar geduurd met gemiddeld 2 lesavonden en 1 zaterdag per maand en was inhoudelijk erg intensief. De cursisten hebben hun diploma dan ook echt verdiend. Ook voor de docenten was het hard werken om de lessen goed voorbereid en op tijd klaar te krijgen.

Tijdens de eerste excursie op 20-01-'01 in Nienoord begon het te sneeuwen en daardoor ontstond er een heel ontspannen sfeer, zowel in het landschap als binnen de cursus. De sneeuw was al gauw weer verdwenen maar de ontspannen sfeer binnen de cursus is altijd gebleven. Een volgende excursie was een waterexcursie, letterlijk. Het was de bedoeling om te onderzoeken of er in de nieuw gegraven waterpartijen in Nienoord al "leven" zat en zo ja, wat voor leven. We zijn die dag niet aan het onderzoek toegekomen want het begon vlak voor de aanvang erg hard, en na later bleek ook langdurig, te regenen. Het was al bekend dat een paar van onze leden enkele jaren terug tijdens een kanotocht de flora en fauna zowel onder- als boven water hebben bestudeerd. Tijdens onze excursie regende het zo hard dat er geen flora of fauna te zien was. Een echte waterexcursie dus.

Koud is het ook geweest, nou ja, een beetje koud. Tijdens het onderzoek naar de bodemprofielen van de Steenberger-es. Met een grondboor een gat in de grond boren en de opgeboorde grond op een rij in een lang kistje leggen en dan aan de hand van de kleurverschillen kijken hoe het bodemprofiel in de loop van de tijd ontstaan is. Heel boeiend, maar je kreeg er wel koude handen van. Het was n.l. hartje winter 2001-2002

Last van veelvuldige en venijnige aanvallen van steekmuggen (neefjes) hebben we gehad in de afgelopen zomer en dan vooral in het Coendersbos

en in de Appélbergen. Voor sommige mensen was dat erg "groeizaam". Ze kregen er bulten van zo groot als rijksdaalders.

Het hoogtepunt van de cursus was uiteraard de diploma uitreiking op donderdagavond 19 september j.l.

Na het officiële gedeelte, waarbij de diploma's eerst werden getekend door de gecommiteerde van de Begeleidings Commissie Natuurgidsencursussen en ik ze vervolgens mocht uitreiken, werden de docenten "beoordeeld" door de cursisten middels een gekozen woordvoerder. Dat gebeurde op een treffende, maar bijzonder humoristische wijze. Nooit geweten dat de docenten nog zoveel "verborgen" talenten hadden. Daarna was er gelegenheid om onder het genot van een hapje en een drankje nog gezellig wat na te praten. Al met al een geslaagde afsluiting van een geslaagde Natuurgidsencursus.

Kor Boer, Cursuscoördinator

Oproep (thematisch exposeren in infocentrum Nienoord)

Het informatiecentrum Nienoord biedt onze afdeling de mogelijkheid af en toe een kleine expositie in te richten. Hiertoe is een centraal in de hal staand paneel (ca. 2 x 1 m.) beschikbaar met een klein stukje vloeroppervlak. Onze afdeling kan er enige bekendheid mee genereren en zich presenteren. De winst voor het infocentrum is dat ook van de aanwezige natuur iets getoond wordt.

Wie wil, b.v. gekoppeld aan thema's als herfst, winter, Kerst, Pasen, reigers en wat er al niet meer te bedenken valt hier wat energie in stoppen?

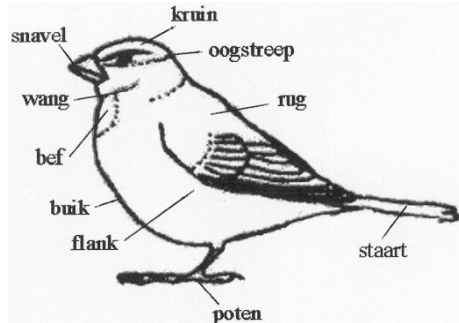
Liefhebbers gaarne melden bij het afdelingssecretariaat.

De Huismus

Laten we eens beginnen met de vakliteratuur en ons daarna afvragen: “Wat is er aan de hand met onze huismus?”. Verdwijnt deze van de aardbodem of heeft hij nog een overlevingskans in onze moderne tuinen?

De vakliteratuur : De huismus
Orde : Zangvogels
Familie : Weervogels.
Latijn : passeridae

Huismus : *Passer domesticus*

De huismus is de meest voorkomende vogel in Europa met een enorm aanpassingsvermogen.

Het is een van de meest succesvolle en bekende vogels ter wereld. Het dier is een echte cultuurvolger en leeft daarbij altijd in de buurt van menselijke behuizingen, zoals zijn naam ook al aangeeft: huis-mus.

Mannetje en vrouwtje bouwen gezamenlijk een nest van halmen, draden, haren, veren. Daarbij zoeken ze naar spleten, gaten, ruimtes onder dakpannen en ook wordt het nest wel gevonden in klimop, in coniferen of dichte heggen. Een enkele keer bouwt hij een koepelvormig nest in dicht bebladerde bomen, zoals de echte weervogels in Afrika dat ook doen..

Tot 4 keer toe per jaar, wordt er genesteld. Het wijfje legt 3-8 gevlekte en gespikkelde, qua kleur tamelijk verschillende eieren, met een broedduur van 13 tot 14 dagen. De jaarproductie aan jonge huismussen kan zo tot 25 oplopen, maar zoals we allen wel eens gezien hebben, weten onze huiskatten daar wel weg mee. De afgelopen 10 jaar is er bij velen grote ongerustheid gerezen over een duidelijk te constateren achteruitgang van onze meest vertrouwde vogel de mus, maar daarover zo.

Voedsel: Ze eten verschillende zaden, knoppen en zomers ook insecten voor de jongen. Zoals bij velen wel bekend, is kippenvoer ook erg in trek. Dit is waarschijnlijk een van de redenen dat hij nog steeds met redelijke aantallen voorkomt.

De lichaamslengte van deze dieren is 14-18 cm. Het mannetje heeft daarbij een grijze bruinomrande kruin, en vuilwitte wangen en een grote zwarte bef. Het wijfje is grotendeels grijsbruin. De jonge vogels hebben moeders kleuren.

De balts: Mannetjes draaien tijdens de balts tjilpend rondom het vrouwtje met uitgezette veren, hangende vleugels en uitgewaaierde staart. Soms ontstaat hierbij een enorme herrie, als meerdere mannen hetzelfde vrouwtje proberen te versieren. In rustiger perioden zien we ze vaak gezellig over de grond hippen.

Volgens J.P.Thijssen, in zijn boek “De Vogels” is de ‘zang’ van de huismus enorm gevarieerd: er zijn voor een zeer geïnteresseerd gehoor een 16-tal verschillende geluiden te herkennen. Zoals verschillende geluiden voor verschillende soorten gevaar. Daarbij ontdekte Thijssen dat de lengte van de tsilp veel betekenis had (een kwart, een halve of een hele seconde).

Voorbeeld:

Geluid : Tjilpende geluiden en schetterend: Tè- tè- tet.

Zang : Tjilpend gebabbel en gekwetter: Tsilp - Tsilp – Tsilp.

Huismussen praten dus veel met elkaar. Ze zijn enorm sociaal: bij gevaar en als er een voedselbron wordt gevonden wordt iedere mus hiervan direct in kennis gesteld. Ze leven in groepen (kolonies), hebben tussen het voedsel zoeken door veel tijd over om te babbelen. Vooral net na het middaguur neemt de informatie-uitwisseling sterk toe, dan hebben zij hun vaste kletsuurtje.

De belangrijkste redenen voor het verdwijnen van onze trouwe kostganger zijn de hedendaagse veranderingen in onze maatschappij. Deze zijn o.a.:

1. .Moderne goed geïsoleerde woningen met tuinen die met schuttingen zijn afgezet, dus zonder heggen.

2. Tevens wordt elke toegang onder de pannen afgedicht. Wanneer de mus een stuk van de isolatie zou afkrabben dan kon er wel eens warmteverlies optreden. Door deze 2 menselijke factoren alleen al wordt het leefgebied voor de mussen voor een belangrijk deel aangetast.

Ontbijten met het hele gezin op een gedekte tafel met broodkruimels als resultaat is bijna geheel verdwenen door onze tweeverdieners cultuur met yoghurtontbijtjes. Hierdoor is een belangrijke voedselbron voor de mussen er ook niet meer.

Ondanks deze negatieve leefomgevingsinvloeden is de natuur gelukkig sterker gebleken, want de mussen keren weer terug in hun samengaan met de mensen.

Nieuwsgierig geworden of wil je hier nog veel meer over te weten komen ga je dan eens verdiepen in de volgende info:

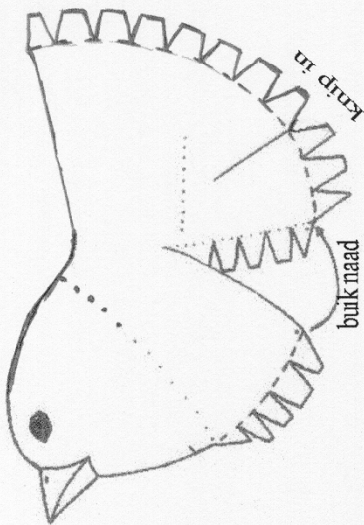
1. De mussenkrant schoolkrant. Als je deze wilt ontvangen stuur dan een briefje aan :
KNNV MUSSEN Schoolkrant
Postbus 19320, 3501 DH Utrecht.
2. Voor belangstellenden is ook de IVN afdeling Delft via het internet te bereiken.
3. Mochten er nog vragen overblijven of heb je leuke waarnemingen, neem dan contact op met de vogelwerkgroep i.o.
4. Voor de kinderen heb ik midden in ons afdelingsblad een mussenwerkblad toegevoegd zodat het knippen en plakken kan beginnen.
5. Eveneens heb ik een lesbrief voor groepen 3 + 4 ontwikkeld, welke voor een iedereen bij mij te verkrijgen is.

Gebruikte literatuur :

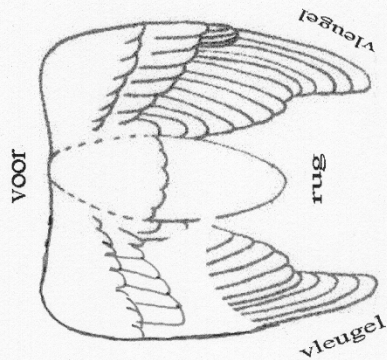
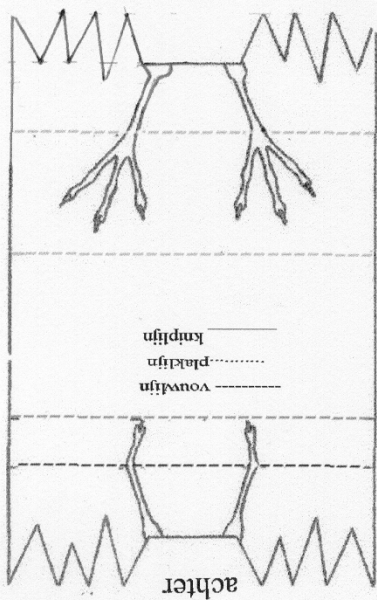
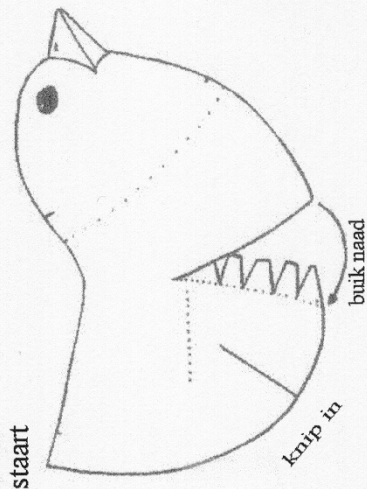
-J. P. Thijsse:Vogels	-De grote Rebona natuurgids
-Tirion Vogelgids in kleur	-De mussen schoolkrant(KNNV)

Kees Nagelmaeker

3.

boven

Wat heb je nodig?

Stevig papier
Schaar, Lijm,
Wattenbolletje

Vogelexcursie naar het Lauwersmeer gebied

Op uitnodiging van de Vogelwerkgroep van de IVN-afdeling Roden konden onze leden op zaterdag 5 oktober aansluiten bij hun excursie naar het Lauwersmeergebied.

Vol verwachting ging ik die morgen naar de afgesproken plaats om met een flinke groep mensen van het I.V.N afd. Leek/Nietap en Roden een fijne excursie te doen. Maar helaas, dit viel wat tegen. Er waren maar 4 personen van Leek en 5 van Roden. Waarschijnlijk was het weer hier de oorzaak van, wie zal het zeggen. Het regende die morgen nog al wat, vandaar. Aan het gebied kan het niet liggen, want dit is een prima vogelgebied. Maar ondanks alles toch nog veel plezier gehad met vogels kijken. Een beetje vogelaar laat zich niet tegen houden door een beetje regen (en toch).

Hier onder tref je een lijst aan die keurig is bijgehouden door Klaas van de IVN-afdeling Roden (goed gedaan Klaas)

Dus al met al wel een geslaagde dag.

Torenvalk	Stormmeeuw	Kolgans
Wilde Eend	Blauwe Reiger	Grauwe Gans
Zilvermeeuw	Krakeend	Zwarte Kraai
Kokmeeuw	Meerkoet	Kauw
Bruine Kiekendief	Buizerd	Brandgans
Smelleken	Slechtvalk	Dodaars
Wintertaling	Watersnip	Bonte Strandloper
Fuut	Gras Pieper	Aalscholver
Roerdomp	Tafeleend	Kuifeend
Smient	Zomertaling	Spreeuw
Witte Kwik	Huismus	Koolmees
Ekster	Houtduif	Pijlstaart
Grote Mantelmeeuw	Waterhoen	Merel
Gele Kwik	Koperwiek	Steenloper
Kleine Mantelmeeuw	Eidereend	Bontbekplevier
Brilduiker	Scholekster	Grote Bonte Specht

Wulp	Knobbelzwaan	Ruigpoot Buizerd
Kievit	Blauwe Kiekendief	Roek
Grote Zilverreiger	Lepelaar	Pimpelmees
Vlaamse Gaai	Staartmees	Rosse Stekelstaart
Winterkoninkje	Baardmannetje	Bergeend
Totaal toch nog 63 soorten		

Willem Hovinga

Kievit

Paddestoelenwandeling in Nienoord

(De voorspelling is uitermate slecht, regen en storm. Desondanks komen 19 deelnemers zaterdagmiddag 26 oktober op de excursie af)

Onder begeleiding van Theo Nijssen vond op 26 oktober een boeiende paddestoelenexcursie plaats op landgoed Nienoord. Gezien de slechte weersomstandigheden had dhr. Nijssen enig diamateriaal bij zich wat hij ons voorafgaand aan de excursie toonde in het filmzaaltje van het informatiecentrum Nienoord.

Zaken als al dan niet giftigheid, het herkennen van paddestoelen, de indeling in groepen, alles passeerde in ongeveer een half uur de revue.

Daarna gingen we naar buiten in de werkelijk stromende regen.

Ondanks dit gegeven en de dikke laag natgeregend blad die op de bosgrond lag viel er toch nog heel wat te ontdekken.

Onderstaand vindt u een lijstje met genoteerde namen van gevonden paddestoelen.

Aardappelbovist	Abrikozenbuisjeszwam
Berkendoder	Beukenrussula
Breedplaatstreephoed	Bruine bundelridderzwam
Draadsteelmycena	Echte honingzwam
Eikhaas	Gele knolamaniet
Gele trilzwam	Geschubde bundelzwam
Geschubde stekelzwam	Geweizwam
Gewone zwavelkop	Gewoon elfenbankje
Gewoon meniezwammetje	een Gordijnzwam
Grofplaatrussula	Grote oranje bekerzwam
Grote stinkzwam	Helmmycena
Porcelijnzwam	Radijsvaalhoed
Rodekoolzwam	Scherpe schelpzwam
Spekzwoerdzwam	Stevige braakrussula
Streepsteelmycena	diverse Vezelkopjes
Vliegenzwam	Witte satijnvezelkop
Zwarte knoopzwam	

De bovenstaande opsomming is verre van volledig omdat de gemaakte aantekeningen door de regen bij thuiskomst nauwelijks leesbaar meer waren.

Desalniettemin was het een boeiende én leerzame middag.

Herman de Meijer

AGENDA samenvatting

Woensdag 27 november, aanvang 19.30 h.

Lezing “Het Peizerdiep: van Drenthe tot aan ’t Wad”

Zaterdag 21 december, aanvang 10.00 h.

Kerstwandeling in het Nienoordbos

Zaterdag 25 januari, aanvang 11.00 h.

Ganzen bij de Lettelberterboezem – ‘De Drie Polders’

Zondag 23 februari, aanvang 14.00 h.

Coendersbos, diersporen en een winters bos

Zondag 23 maart, aanvang 14.00 h.

Prille Stinzefflora bij ’t Iwema Steenhuis te Niebert

Zaterdag 26 april, aanvang 10.00 h.

Slootjesexcursie ergens bij Nienoord, ook voor de jeugd

Donderdag 29 mei, aanvang 5.00 h.

Dauwtrappen i.s.m. VVV/Informatiecentrum Nienoord

Woensdag 18 juni, aanvang 19.00 h.

Natuurwandeling op Sintmaheerdt te Tolbert

-- Juli, aanvang 14.00 h.

Vlinderexcursie in “De Oude Riet”

-- augustus, aanvang 14.00 h.

Libellen in ‘t Kret

N.B.: Let u tevens op onze aankondigingen in de regionale bladen
i.v.m. nadere informatie, aanvullingen of wijzigingen !

Bovenstaande activiteiten kosten voor volwassenen € 1,70 en voor kinderen tot 12 jaar € 0,70.

Voor leden en donateurs zijn de activiteiten (tenzij anders vermeld) gratis toegankelijk